

СОЦИОЛОГИЯНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИ

Шоҳида Содиқова

Ўзбекистон халқаро ислом академияси
профессори, социология фанлари доктори

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада бугунги кунда соқология фанидаги долзарб масалалар ёшлар тарбияси, жамиятда қадриятлар ва миллий урф-одатларнинг ўрни, жамиятда хотин – қизлар фаоллигини ошириш, оила тарбиясида кексануронийларнинг роли масалалари таҳлил қилинган, ренессанс пойдеворини яратилишида ижтимоий фанларнинг вазифалари ҳақида сўз боради.

Калит сўзлар: маънавий-маърифий мерос, ижтимоий кайфият, янги Ўзбекистон гоёларига садоқат, миллий юксалиш, таълим-тарбиянинг халқаро моделлари, халқ билан мулоқот.

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируются актуальные вопросы современной социологии: воспитание молодёжи, роль ценностей и национальных традиций в обществе, повышение активности женщин и девушек, роль пожилых людей в семейном воспитании. При этом были проанализированы задачи общественных наук в создании основ ренессанса.

Ключевые слова: духовно – просветительские наследие, общесвенное настроение, верность идеям ноаого Узбекистана, национальный рост, образовательные модели, диолог с народом.

КИРИШ

Янги Ўзбекистонни барпо этиш йўлида амалга оширилаётган кенг қамровли ислохотлар натижалари мамлакатимиз ижтимоий-иқтисодий тараққиёти ва унинг жаҳондаги нуфузини таъминлашнинг мустаҳкам пойдеворини яратиш имконини берди. «Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари» дастурий гоё асосида Ватанимиз тараққиёти ва жаҳондаги нуфузини янада юксалтиришда таълим ва илм–фан соҳаларини сифат жиҳатдан ривожлантириш муҳим аҳамият касб этади.

Учинчи Ренессанс даврига пойдевор яратишда ижтимоий-гуманитар фанлар йўналишида олиб борилаётган тадқиқотлар мамлакат мафқурасининг

илмий-назарий асосларини яратиш, ўзликни англаш, ҳуқуқий маданият ва халқ фаровонлигини юксалтиришга хизмат қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан 2021 йилни «Ёшларни қўллаб-қувватлаш ва аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш йили», деб номланиши мамлакатимизда таълим ва тарбияни ривожлантириш, соғлом турмуш тарзини қарор топтириш, илм-фан ва инновацияларни янада раванқ топтириш, ёшларимизни чуқур билим, юксак маънавият ва маданият эгаси этиб тарбиялаш, рақобатбардош иқтисодиётни шакллантириш борасида бошлаган ишларимизни жадал давом эттириш ҳамда янги, замонавий босқичга кўтариш устувор вазифалар саналади.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Ижтимоий-гуманитар фанлар йўналишида бажарилган тадқиқотлар буюк аждодларимиз яратган бебаҳо маданий-маърифий меросини келгуси авлодларга ёдгорлик сифатида қолдириш, халқимизнинг умуминсоний қадриятлар хазинасига қўшган улкан ҳиссасини бутун дунёга қайта танитиш, уни кенг тарғиб этиб, фуқаролар, айниқса, ёшларимиз онгига миллий ғурур ва ифтихор, Ватанга муҳаббат ҳамда Янги Ўзбекистон ғояларига садоқат туйғуларини сингдиришга асос бўлади.

Бугунги кунда социология йўналишида олиб борилган тадқиқотларда, жумладан, аҳолининг ижтимоий кайфиятига таъсир қилувчи омилларни аниқлаш, ёшлар дунёқарашида анъаналарни сақлаб қолиш, ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишда давлат ва нодавлат ташкилотлари ҳамкорлигини, ёшларнинг таълим ва тарбияси самарадорлигини ошириш, оила ва болаларни ижтимоий ҳимоясига оид норматив-ҳуқуқий базани такомиллаштириш, ижтимоий ҳимояга муҳтож аҳоли қатламларини қўллаб-қувватлаш, хотин-қизларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, халқ билан мулоқотда ижтимоий ҳамжиҳатлик тамойилларини такомиллаштириш имконини бермоқда.

Ёшларда янги дунёқарашни шарқ цивилизацияси модели асосида ҳалоллик ва садоқатлилик призмаси орқали шакллантириш муҳим аҳамият касб этади. Бу ёшлар дунёқарашида анъаналарни сақлаб қолиш ва уларни дунё замонавий элементлари билан бойитиш зарурат ҳисобланади. Маълумки, Форобий ўзининг фозил жамоасида одамларни турли белгиларга қараб гуруҳларга бўлади. Кишиларнинг диний мазҳабига, миллатига, ирқига қараб эмас, балки табиий хусусиятларига, қобилиятларига, аввало ақлий иқтидорига ҳамда илмларни ўрганиш, ҳаётий тажриба тўплаш жараёнида орттирган билим ва

кўникмаларига катта аҳамият беради. Бугун ёшларимизни қобилиятларини қўллаб қувватлаш ва ривожлантириш муҳим аҳамият касб этади.

Ҳар бир халқнинг тарихан таркиб топган ўзига хос урф-одат ва анъаналари эъзозланиб, аجدодлардан авлодларга мерос қолади. Шу тариқа аجدодлар анъаналарини давом эттириб, уларнинг барқарорлигини таъминлайди. **Ижтимоий тарбиявий аҳамиятга молик одат ва маросимлар асрлар давомида жамоатчиликнинг кексалари бошқарувида бўлган.** Ҳар қандай давлат ўз миллати, халқини мукаммаллаштириш мақсадида халқчил, инсонпарвар одат ва анъаналарни қўллаб-қувватлаб келган. Шу жумладан, ўзбек миллатига хос анъана ва урф-одатлар ҳам тарихан таркиб топган ижтимоий муносабатлар маҳсули бўлиб, халқнинг яшаш шароити, муҳити натижасида вужудга келган.

Маълумки, аجدодлар меросида кекса ва ёшлар ўртасидаги муносабатлар муҳим ўрин эгаллайди. Ёш авлод бу бой меросдан тўла баҳраманд бўлиши учун, аввало, кексаларни ҳурмат қилишлари, қадрлашлари, уларнинг ҳаётий эҳтиёжларини қондиришлари, ўз фарзандлик бурчларини бажаришлари лозим. Бу меросни ёш авлодга етказиш, уларни ватанга муҳаббат ва садоқат руҳида тарбиялашда ота-она, катта ёшдаги кишиларнинг намунали ҳаёти, тарбиявий ишлари, панд-насихатлари катта аҳамиятга эга.

Авлодлар ўртасидаги ўзаро муносабатларда юксак маданият, одоб ҳам зарур. Инсонпарварлик барча халқларга хос бўлган меҳр-мурувватдир. Бу фазилят ижтимоий ҳаётни юксак даражага кўтариш, жамият аъзолари фаровонлигини оширишдан иборат. Тараққиётнинг ҳозирги босқичида меҳр-мурувват, одамгарчилик шундай маънавий ҳодисаки, уни ҳеч қачон моддий бойликлар билан солиштириб бўлмайди. Бу ҳақда буюк немис файласуфи Гегель «Мен ўзимнинг диалектика ҳақидаги таълимотимни Жалолиддин Румийга суяниб яратдим»¹, деб эътироф этган. Бундан хулоса шуки, ҳозирда Ўзбекистонда ҳам авлодлараро муносабатлар масаласи катта қизиқиш билан ўрганилмоқда.

Дарҳақиқат, Шарқ халқлари ҳаёти оилавий турмуш тарзига асосланган. Оила, оилавий муносабатлар ижтимоий ишлаб чиқариш ва мафкуравий-сиёсий тузумга боғлиқ бўлса-да, оиланинг анъанавий асосий урф-одатлари кўп асрлардан бери аجدодлардан авлодларга ўтиб келади. Аммо анъана ҳамда маросимларнинг мустаҳкамлиги ва давомийлиги ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида бир хил бўлмаган. Ижтимоий-иқтисодий ва ғоявий-сиёсий

¹ Гегель. Сочинение. Т.6.-М., -Л., 1939. -С.210.

омилларнинг асосий хусусиятига қараб, оила ҳамда оилавий муносабатлар шакллари ривожланиб, ўзгариб борган. Шу ўринда, оилада турли ёшдаги авлодларро юз берадиган ижтимоий муносабатларни ҳисобга олиш муҳимдир. Зеро, оилавий бирлик махсус ва шу билан бирга, мураккаб ижтимоий муносабатлардан иборатдир. Айниқса, фарзанд, ота-она ҳамда қариялар ўртасидаги ўзаро муносабатлар турли вазиятда турлича кечади. Оиладаги муносабатларнинг барча учун мақбул бўлиши қарияларнинг оғир-вазмин, мулоҳазали, одилна қарорига кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Буюк маърифатпарвар Маҳмудхўжа Беҳбудий “Падаркуш” драмасида ўз қадрияти, ўзлигини унутган фарзанд, ҳатто, отасининг қотилига айланиши ҳам мумкинлигини айтиб ўтган. Агар қадрият, маънавият, маърифат йўқолиб борса, бундай ҳолатга бутун миллат учраши мумкин². Этномаданий анъаналарнинг сақланиши ва уларга амал қилиниши ҳозирда ҳам оилавий муносабатларда намоён бўлмоқда. Бундай оилаларда ёшлар ижтимоий ва оилавий ҳаёт тажрибасини мерос қилиб олади. Анъана, одат ва маросимлар оила орқали шахснинг камол топиши ва шаклланишида қудратли восита бўлиб, унинг ижтимоий барқарорлигини таъминлайди. Шуни ҳам қайд этиш лозимки, уч ва ундан кўп авлод бирга яшаётган оилаларда этномаданий анъаналар анча мустаҳкам сақланади.

Шуни айтиш лозимки, ўзбек оилаларида Шарқ маданиятига хос ижтимоий ва этномаданий хусусиятлар ҳам ўз ифодасини топади. Чунки, мусулмон мамлакатларида оилада ота-она, фарзанд, эр-хотин ва бошқалар ўртасидаги муносабатда ахлоқий бурч муаммолари ҳамда ахлоқ нормаларига алоҳида эътибор берилади.

Дунё миқёсида 4 та таълим тарбия модели мавжуд. Жумладан, биринчиси, *Орзуни амалга ошириши (АҚШ модели)*, иккинчиси, *миллат характерини шакллантирувчи ахлоқий тарбия (Япония модели)*, учинчиси, *Конфуцийлик (Хитой модели)*: унда 5 та асосий устувор тамойиллар мавжуд (*тўғрилиқ, яхшилик, поклик, донолик, ишонч*), *тўртинчидан, Миллий гоёни ёшлар онгига урф-одатлар, ахлоқий идеаллар орқали сингдириши (Жанубий Корея модели)*. Ушбу моделларни бир биридан ажратиб бўлмайди, чунки улар бир бирини тўлдирувчи моделлар ҳисобланади. Қуйида биз ушбу моделлар бизнинг миллий ўзбек таълим-тарбия моделига қанчалик мос келишини очиқ беришга ҳаракат қиламиз. Жумладан, оила ҳозир мавжуд бўлган ахлоқ меъёрларининг энг қадимийси ва энг муҳими ҳисобланади. Оила фақат эр ва хотин ўртасидаги

² Беҳбудий Маҳмудхўжа. Падаркуш. -Т., Маънавият, 1999.-Б.-39-50.

муносабатни ифодалаб қолмай, балки фарзандларнинг етук инсон сифатида шаклланишининг дастлабки ва асосий мезонидир. Зеро, маънан бой, ахлоқан пок ва жисмонан соғлом фарзандларни тарбиялаб вояга етказиш дастлаб оилада амалга оширилади. Инсонга бир умр ҳамроҳ бўладиган инсоний фазилатлар – тўғрилиқ, эзгулик, яхшилик, поклик, илм олиш, донолик, яратувчанлик, фидойийлик, садоқат, мардлик оиладан бошланади (*Хитой модели*).

Ўзбекона оила ўз анъана ва тарихига биноан фарзандларини миллий фаросат ва нафосат сарчашмаларидан баҳраманд қилиб тарбиялайди. Масалан, Абдулла Қодирийнинг “Ўтган кунлар” романидаги асосий қахрамонларнинг хатти-ҳаракатлари, гап-сўзлари, муомала маданиятидаги назокат, меҳр-оқибатлилиқ, меҳмондўстлик, иймонлилиқ, эътиқодлилиқ, меҳнатсеварлик каби инсоний фазилатлар ўзбекона миллий оилада шаклланади. Оила ёшларни ахлоқ-одобли, ростгўй, меҳнатсевар, ҳалол бўлиб вояга етиши учун замин тайёрлайди. Оила тарбияси фарзанднинг келажакда ким бўлиб етишишида муҳим ўрин тутади. (*Жанубий Корея модели*). Ўзбек халқи азалдан ўзининг болажонлиги, оилапарварлиги билан ажралиб туради. Албатта, фарзандга меҳр қўйиш, уларнинг қорнини тўқ, устини бут қилиш ўз йўли билан, лекин уларни ёшлиқ чоғидан бошлаб миллий тарбия, ахлоқ-одоб, юксак маънавият асосида вояга етказиш доимо долзарб аҳамият касб этиб келган. Бола оилада жамиятнинг, миллатнинг қиёфасини кўради, шу муҳитда унинг табиати, дунёқараши ва ахлоқий қиёфаси шаклланади ҳамда камол топади. Бола учун оиладаги соғлом муҳит умуминсоний ва миллий ахлоқий қадриятлар манбаидир (*Япония модели*).

Одамзот учун бир умр зарур бўладиган табиий кўникма ва хусусиятлар, масалан, ҳар қайси боланинг ўзига хос ва ўзига мос қобиляти, атрофидаги одамлар билан муомаласи, тенгдошлари орасида ўзини қандай ҳис қилиши, етакчилиқ хислатларига эга бўлиши ёки бўлмаслиги, керак бўлса дунёқараши – буларнинг барчаси унинг туғма табиати, шу билан бирга, оилада оладиган тарбиясига узвий боғлиқ эканини ҳаёт тажрибаси тасдиқлаб беради.

Ҳар бир оила жамият талаблари асосида яшайди ва замон талабига мос фарзандни тарбиялашда фаол иштирок этади. Эр-хотин томонидан ўзидан олдин ўтган авлод вакиллари эслаш, болалиқ даври ўтган оилага хос анъаналарни янги ҳаётга олиб кириш вояга етаётган фарзанд хулқида ўз аксини топади. Ана шундай муҳитда шаклланган шахс индивидуал тажриба билан бирга ижтимоий муҳит талабларини ҳам ўзлаштириб боради. Бундай тизимни

шакллантиришда ота-онадан билим, ўқув, ақлий салоҳият ва зукколик талаб қилинади.

Маълумки, ота-оналар ўзлари орзу қилган касбга фарзанди эгаллашларини ҳоҳлар эди, ҳозирги кунда бу эскирган ғоя. Ҳозирги кунда ота-оналар оилада фарзанд тарбиясига алоҳида эътибор қаратиб, уларнинг орзуларини амалга оширишда ота-оналар камарбаста бўлиши, уларни орзу қилган касб эгаси бўлишга, жамиятда ўз ўрнига эга бўлишлигини қўллаб-қувватламоғи зарур (*Орзуни амалга ошириш, АҚШ модели*).

Оиладаги тарбияни мажбурлаш асосига қуриб бўлмайди, муҳими, бола ундан сўралаётганини ўз хоҳиши билан бажариши лозим. Ҳақиқий тарбиячи болани «тизгинламайди», балки эркин қўяди; камситмайди, аксинча, рағбатлантиради; уни «ясамайди», балки шакллантиради; амр этмайди, балки ўргатади; талаб қилмайди, балки сўрайди.

Илк тарбия, ахлоқ меъёрлари, миллийлигимизга хос анъана ва қадриятлар она орқали фарзандларга сингдириб борилади. Ондаги камтарлик, андиша, ибодат, тартиб-интизом, сабр-қаноат каби ахлоқий фазилатлар наслдан-наслга ўтади. Бу Шарқ аёлларига хос юксак ахлоқий фазилатларда яққол намоён бўлади. Зеро, она қандай хислат ва фазилатларга эга бўлса, фарзанд ҳам шундай руҳда тарбия топади. Шу маънода, ҳар қандай давлат ва жамиятнинг бугунги кунини ҳам, келажакни ҳам айнан онага бўлган муносабат билан ўлчанади (*Ўзбек модели*).

Миллий маънавиятга эга ўзбек аёлида ақл, соғлом фикр, адолат ва яхши хулқ устуворлик қилади. Унинг оҳангдор алласи, меҳр қўри билан гўдак қалбига йўл топади, унинг қалбига меҳрни, эзгулик, яхшилик уруғини экади. Меҳр-муҳаббати билан фарзандига тарбия беради, меҳнати билан камолотга етаклайди.

Такрорланмас маънавиятга эга бўлган халқгина миллат мақомини олади. Уят, ор-номус, диёнат, эътиқод, виждон, шарм-ҳаё, ғурур, имон, адолат, поклик, ҳалоллик, вафодорлик каби фазилатлар қайсидир кўринишларда ҳамма миллатларда бўлиши мумкин, аммо уларнинг амал қилиш даражаси ёхуд барчаларининг мукамал шаклда намоён бўлиши турли миллатларда ҳеч қачон бир хил бўла олмайди. Ҳатто уларнинг айримлари тараққий этмаган бўлиши ёхуд реал ҳаётда қўлланилмаслиги, бошқа тушунчалар билан уйғун ҳолатда ўз ифодасини топиши мумкин. Энг асосийси, улар қайси кўринишда намоён бўлишидан қатъи назар, миллатнинг «мен»лигини таъминлайдиган ва ўзлигини англатадиган энг муҳим омиллар сананади. Ўзбек аёлининг маънавий қиёфаси

унинг ўзини ўзи танишида, жамиятда ўзини тутишида, ундаги мавқеида, хатти-ҳаракатларининг индивидуаллигида намоён бўлади.

Ибрат шахс маънавиятини шакллантирувчи йўналишлардан биридир. Ибрат – маърифатга элтувчи йўл. Гўдакнинг илк ҳаракатлари ҳам тақлиддан бошланиб, ибрат билан мустаҳкамланади. Она ибрати, ота ибрати, акалар, опалар, бобо-бувилар ибрати билан мавжуд воқеликка ўз муносабатини шакллантиради. Ибрат ола билмоқ – маънавият, кўриб ибрат олмаслик, хулоса чиқармаслик – маънавий сўқирлик. Аммо тақлидни доим ҳам ибрат деб бўлмайди. Ибрат ўрнига тақлид қилиш дил кўзининг кўрлигидан далолат. Қачонки, қаерда, қайси замонда ибрат ўрнини кўр-кўрона тақлид эгалласа, маънавият инқирозга юз тута бошлайди.

Маърифатнинг яна бир ўчоғи илмдир. Илмни шахс камолотининг муҳим босқичи ҳисоблаш мумкин. Агар боланинг илк тарбияси кўпроқ атрофидаги катталардан ўрганиш, ўқиган-эшитган эртак қаҳрамонларидан ибрат олиш асосида бўлса, ўсмир ёшига ўтишидан унинг онгу шуурида ҳаёт ҳодисаларига таҳлилий ёндашув уйғонади. Маърифат йўлида ҳар ким ўз иқтидори, истеъдоди, қобилияти, интилишига яраша маълум даражага эришади. Ўзбек халқи қадим-қадимдан ўз ҳаёт фаолиятида катталарга ҳурмат, камтарлик, меҳнатсеварлик, меҳмондўстлик, бағрикенглик, софдиллик сингари ахлоқий фазилатлар тарбиясига алоҳида эътибор бериб келган.

Маълумки, инсоннинг тил, дил ва амал бирлигини мужассам этган, унинг руҳий ҳолати, нафс тарбияси, риёзат, поклик, ахлоқий комилликка етишиш йўли, инсонни гўзал ахлоқ, покиза қалб ва латиф руҳ соҳиби этадиган, охир-оқибатда Аллоҳга яқинликни таъминлайдиган ўзига хос маслак ва мафкура йўли, миллий кадриятларнинг шаклланиши ва ривожидида ҳар бир миллатнинг ўзига хос тарихи, тили, маданияти, ахлоқий, руҳий фаолиятлари, яшаш шароити, турмуш тарзи билан бирга дини ҳам катта аҳамиятга эга. Ислом маънавиятининг ижтимоий моҳияти унинг жамият учун хизмат қилиши, инсонни ахлоқий тарбиялаши, адоват ва низоларни тинч йўл билан ҳал этиши, бағрикенглик тамойилига асослангани, инсонлар ўртасида тинчлик-тотувликни таъминлашида акс этади.

Бугунги давр Ўзбекистонни дунё ҳамжамиятининг фаол субъекти сифатида эътироф этилаётган мамлакатимизни энг илғор давлатлар қаторига олиб чиқиш учун кураш қизғин давом этаётган давр сифатида тарихга кирмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёев ижтимоий соҳалардаги ўзгаришларни янада янги босқичга кўтаришга қаратилган ўзгаришларда хотин-қизларни ижтимоий фаоллаштириш, уларнинг жамиятдаги мавқеини янада юксалтириш масаласига алоҳида эътибор қаратиб, **“Қизларимиз тарбияси, уларни мустақил ҳаётга тайёрлаш, замонавий билим ва ҳунарларни эгаллаши, иш жойига эга бўлиши, жамиятда муносиб ўрнини топишига алоҳида аҳамият беришимиз зарур”** деб таъкидладилар.

Бугунги кунда давлат ва жамоат ташкилотлари тизимида 1 минг 500 га яқин хотин-қизлар раҳбарлик лавозимларида фаолият олиб боришмоқда. Уларнинг улуши соғлиқни сақлаш ва ижтимоий хизматлар соҳасида 82 фоизни, илм-фан, таълим-тарбия, маданият ва санъат соҳаларида 72 фоизни, қишлоқ хўжалигида 45 фоизни, саноатда 38 фоизни ташкил этмоқда. Хотин-қизларнинг қилаётган меҳнатлари давлатимиз, халқимиз томонидан муносиб тақдирланиб келинмоқда. Улар орасида Ўзбекистон Қаҳрамонлари, Фан арбоблари, Халқ ўқитувчилари, Халқ шоирлари, Халқ артистлари борлигини алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиз.

Бугунга келиб, 7,7 миллиард кишидан иборат дунё аҳолисининг қарийб 51 фоизи аёллардан иборат. Жаҳон хотин-қизлари орасида 14 ёшгача бўлганлар – 9,7, 15-19 ёшгача бўлганлар – 10, 60 ва ундан юқори ёшдагиларнинг миқдори 7 фоизни ташкил этади³.

Бу кўрсаткичларни Ўзбекистон мисолида кўрадиган бўлсак, ҳозирги вақтда 34,0 миллиондан ортиқ аҳолимизнинг қарийб 50 фоизи хотин-қизлардир. Улар орасида 14 ёшгача бўлганлар – 29 фоиз, 15-30 ёшгача бўлганлар – 28 фоиз, 31-45 ёшлилар – 21 фоиз, 46-60 ёшлилар – 15 фоиз ва 60 дан юқори ёшдагиларнинг миқдори 7 фоизни ташкил этади.

Янги Ўзбекистон хотин-қизларининг республикамиз илмий-техник салоҳиятидаги ролини янада кучайтириш ва уларнинг илмий ютуқ ва янгиликлардан фойдаланиш имкониятларини кенгайтиришда:

хотин-қизларнинг, шу жумладан, қишлоқ аёлларининг интеллектуал савиясини ошириш, уларнинг касбий маҳоратини ошириш, билим ва қобилиятларидан самарали фойдаланиш;

иқтидорли ёшларни аниқлаш ва улар билан ишлаш, олима аёлларнинг илмий мактабларини қўллаб-қувватлаш;

олима аёллар, ёш олимларнинг илмий ютуқларини тарғиб қилиш ва оммалаштириш;

³ http://www.namhaqiqat.uz/siyosat/hotin-izlar_izhtimoiy-siyosiy_faol_bulsa.html

хотин-қизларнинг янги билим соҳаларига, янги технологияларга жалб этиш;

аёлларнинг интеллектуал мулкани яратишда, ихтирочи ва рационализатор аёлларнинг фаол иштирокини қўллаб-қувватлаш;

иктидорли ёш олима аёлларни аниқлаш ва “Устоз-шогирд” тизимини ривожлантиришда фан-таълим-ишлаб чиқариш интеграциясини таъминлашда хотин-қизларнинг иштирокини таъминлаш ва уларнинг фан ва технологиялар ривожланиши салоҳиятига қўшган ҳиссасини мониторинг қилиб бориш;

янги юқори технологияларда юқори малакали кадрларни фаол тайёрлаш, илмий ва педагогик кадрлар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш фан ва техниканинг истиқболли соҳаларида (биотехнология, нанофизика, нанокимё, ахборот технологиялари, математика, геология, биология) олима аёлларнинг ижодий ютуқларини яратиш ва амалга ошириш учун қўллаб-қувватлаш;

хотин-қизларни илмий фаолиятга янада самарали жалб қилиш, илмий-тадқиқот ва технологик янгиликлардан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш учун ҳуқуқий, ижтимоий, иқтисодий ва бошқа механизмларни такомиллаштириш;

халқаро ҳамкорликни кенгайтириш. Ҳамкорлик қилиш ва илмий ютуқлар ва янгиликлардан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш мақсадида фан ва таълим соҳасидаги халқаро алоқаларни мувофиқлаштириб боришни йўлга қўйиш.

Бугунги кунда мамлакатимизда аёллар соғлиғини мустаҳкамлаш, оилаларнинг тиббий маданиятини оширишга кўмаклашиш, жойларда, хусусан, маҳаллаларда, хотин-қизлар ўртасида олиб борилаётган маърифий-тарбиявий ишлар самарадорлигини кучайтириш зарур. Айниқса, қиз болаларни ҳаётга тайёрлаш, уларни замонавий касб-хунарларга ўргатиш, санъат, адабиёт, спорт, илм-фан соҳаларига кенг жалб этиш муҳим аҳамиятга эга. Шу билан бирга, меҳр-оқибатли, оққўнгил аёлларимизга мутлақо ярашмайдиган салбий иллатлар, яъни хотин-қизлар ўртасида ҳуқуқбузарликлар, жумладан, жиноятчилик, одам савдоси, оилавий ажримлар, эрта никоҳларнинг, ўз жонига қасд қилиш ҳолатларининг олдини олиш доимий эътибор марказида бўлиши лозим.

Таъкидлаш жоизки, Янги Ўзбекистон аёлининг қиёфаси - ақлли, фаросатли, билимли, гўзал, ўзига эътибор берадиган, ўз устида ишлайдиган, сеvimли машғулоти билан шуғулланиб, завқ оладиган, ўзлигини намоён қила оладиган ижодкор. Бундай қиёфага эга бўлишга ҳар бир аёл интилиши зарур. Зеро,

замонавий қиёфадаги аёлни ҳозирги давр ўзига жалб қила олади. Бундай талаблар билан бирга мазкур ролларни бирлаштиришда дунё ҳам, жамият ҳам ўз имкониятларини кенг очиб беради.

Бугунги замонавий аёл яшаши ҳам осон, ҳам қийин. Қийин томони шундаки, у жуда кўп ролларни бажаради, яъни у она, сеvimли ёр, яхши ходим, тадбиркорликда яхши ҳамкор, яхши раҳбар ва б.к.

Осон томони шундаки, уларда танлаш имконияти бор. У ўзи ёқтирган ишни бажаради. Ким бўлишни, қандай касб танлашни ўзи ҳал қилади. Нафақат оиласига, балки бошқаларга ҳам, жамиятга ҳам қандай фойда келтиришини ўзи белгилайди.

Замонавий аёлдаги кўп функционалликни бугунги кунда жамият қўллаб-қувватламоқда. Агар ўзи бажараётган ишдан қониқмаса, уни ўзгартиришда танлаш имконияти мавжуд. Масалан, ишни оилавий юмушларга алмаштириб, ўзини оилага бағишлаши мумкин, ёки бу ваколатни кимгадир бериб, ўзини лавозим пиллапояларидан кўтарилишига бағишлаши мумкин.

Аёл ўз қадрини аниқ билади, нимани хоҳлаши ва унга эришиш йўллари ҳам билади. У ўзини, шахсий ҳудудини қандай ҳимоя қилишни ҳам билади, ўзини ҳеч кимга хафа қилдиришга йўл қўймайди. Зеро, у аёллик ва ўзига хос ролни жуда яхши тасаввур қилади ва унга амал қилади.

Шу боисдан ҳам янги босқичга қадам қўяр эканмиз, ютуқларимиз билан бирга камчиликларимизни ҳам чуқур таҳлил қилиб, уларни бартараф этишда халқ билан мулоқотнинг мутлақо янги ва самарали тизими жорий этилганлигини айтиш ўринли. Бугунги кунда халқ билан мулоқот олиб боришнинг мутлақо янги тизими яратилди. Унда халқнинг дарду-ташвишлари билан яшаш, халқни рози қилиш, фаровон ҳаётини таъминлашга қаратилган узоқ муддатли стратегия яратилди.

Қувончли жиҳати шундаки, хотин-қизларнинг эзгу интилишлари замирида шундай пок ният, буюк ишонч мужассам. Аниқ мақсад йўлидаги бунёдкорлик ишларимиз амалий натижалар бера бошлаган, кўзлаган режаларимиз босқичма-босқич рўёбга чиқиб, дунё ҳамжамиятидан ўзимизга муносиб ўрин эгаллаб бораётган ҳозирги кунда халқимиз, миллатимиз, айниқса хотин-қизларимиз қалбидаги ишонч янада мустаҳкамланмоқда.

ХУЛОСА

Юқорида билдирилган фикр ва мулоҳазалардан келиб чиқиб, таъкидлаш керакки, ҳозирги кунда ижтимоий-гуманитар фанлар

Йўналишларида олиб борилаётган тадқиқотларда мамлакатимиз тараққиётини янада юксалиш босқичга кўтариш мақсадида хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш йўналишидаги устувор вазифаларнинг бажарилиши, аҳоли саломатлигини таъминлаш, соғлом ижтимоий-маънавий муҳитни шакллантириш, ёшлар ташаббусларини қўллаб-қувватлаш, уларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказишга кўмаклашиш, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш, уларнинг турмуш даражасини оширишга йўналтирилган таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиш, бандликни таъминлаш, ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш, ажрим ёқасига келиб қолган оилалар билан ишлаш, ёшларни касб танлашларида камарбаста бўлиш, илм-фан, маънавият ва маърифатни янада янги босқичга олиб чиқиш Учинчи Ренессанс пойдеворини мустаҳкамлашга кўмаклашади. Ҳаёт давом этар экан, ўзгариш ва янгиланишлар муттасил содир бўлиб туради, янги-янги вазифалар пайдо бўлади. Ҳозирги замоннинг фарзандлари сифатида ушбу долзарб вазифаларни бажариш учун барчамиз масъулмиз.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг “Социологик тадқиқотлар ўтказишни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 2019 йил 22 февралдаги ПФ-5667-сон Фармони // www.lex.uz
2. Бекмуродов М. Замонавий бошқарув социологиясининг долзарб масалалари. Монография.– Т.:Yoshlar nashriyoti uyi, 2020 йил.16,0 б.т.
3. Романов П.В. Социологические интерпретации менеджмента: исследования управления, контроля и организаций в современном обществе. – Саратов, 2000.
4. Социологическая энциклопедия. В 2 т. Т. 2. – М., 2003.
5. Содикова Ш. Ўзгаришлар социологияси.Ўқув қўлланма.- Т.: Akademiya, 2019 йил.
6. Sodikova Sh. The Neighborhood and the Family - The Basis of Educating Perfection/ International Journal of Culture and Modernity ISSN 2697-2131, Volume 9 <https://ijcm.academicjournal.io/index.php/ijcm>, Германия. P. 96-104.